

Continuatio in hoc libro

- 1 Disputationes 24. In Confessione Augsp. ^{Wustari}
- 2 Sadnel & unisformis nos disp. 1.
- 3 Axiomas brevis de sacro physico casu in diuinis M. Fied. 3. Aldrini
- 4 Disp. de pro. acti tum proa tum officio. Hofmann.
- 5 Disput. 1. de Coena Dni. eisdem. assertes ^{de p. t. ay} & multa.
- 6 Disput. 4. de Coena Dni. Hofmanni. ^{de p. t. ay} ex cap. 1. Cor. 10.
- 7 De nobis qis Dni & voluntatis ipsius Hofmanni
- 8 Drey vnterschiedli beschreibun an d. Consistorium zu
Leyffig, vntz altsach. des Exorcismi
M. Georgij Lystarij.

Geß

Sammelband

30

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

*Disputationum Theologicarum Colle-
gii privati.*

DE

CONFSSIONIS AV

GVSTANÆ, ΓΝΗΣΙΩΣ, ΑC PROPRIE

*fic appellatæ, autore, intellectu, muta-
tione, autoritate,*

Falsis Sacramentariorum narrationibus oppositus.

Ad cujus assertiones tuendas,

Sub auspiciis beatissimæ & sacrosanctæ Triadis,

Præside

LEONHARTO HVTTERO,

**S.S. Theologiæ D. & in Academia V Vi-
tebergensi Professore publico,**

Respondebit

M. CHRISTOPHORUS ZECHERUS,

Norimbergensis.

**Die 25. Iunii: quo ipso die ante annos 67. Confessio hæc
Cæsari Carolo V. Augustæ fuit exhibita.**

Ps. II9. 46.

*Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum,
& non confundebar.*

VVITEBERGÆ

Typis Simonis Gronenbergii. Anno 1599.

AMPLISSIMIS, NOBILISSIMIS, PIENTISSIMIS, ET prudentissimis viris, & D. D. Septemviris, cæterisque; laudatissimæ Norimbergensis Republicæ Senatoribus, & Proceribus vigilantissimis, dignissimis, Ecclesiæ Christi nutritiis exoptatissimis, Patriæ parentibus carissimis; In quibus perpetuò colendis ipse quoque patriam sanctitatem sibi meritissimò constituit; hanc debitæ pietatis tesseram nuncupando consecravit, atque donavit

Humilimus cliens

M. CHRISTOPHORUS ZECHER,
Norimbergensis.

DISPUTATIO
DE
CONFESSIONE AVGV-
STANA.

THESIS I.

Si tanta, tamq; sacrosancta, ac omni-
prorsus exceptione major scripturarum θειοπνευστων
est autoritas, earumq; Canon adeo illustris ac per- Aug. Epist.
fectus, ut cum D. Augustino his solis, infallibi- 19. ad Hi-
lis veritatis ac certitudinis timorem honoremq; de- er.
ferre debeamus: ac proinde, pluribus ad docendam
veritatem caelestem libris haud opus esse, merito

videri cuiquam possit.

II.

Fecit tamen, hodieq; facit haereticorum κνβεία, ἐν πανσεγιά
πρὸς τὴν μεθ' ἑαυτῶν πλάνην, ut Apostolus loquitur, quā scriptu- Eph. 4. 14.
ras fraudulenter ac insidiosè depravant, sive, uti D. Petrus ait, detor- 2. Petr. 3.
quent, adeo, ut nulla tam scæda sit hæresis, errores nulli tam tetri, quin 16.
scripturis contortis inflexisq; palliare eos conentur, plurimis etiam
ἀμαρτίαι καὶ ἁμαρτίαι καὶ ἁμαρτίαι in nassas suas pertractis: fecit, inquã, enor-
mis hæc haereticorum nequitia, ut tùm Ecclesia primitiva, tùm quæ ip-
sam est subsequuta, quovis tempore certis fidei suæ Confessionibus ac
Symbolis ὑποτύπωσι τῶν ὑγιαίνοντων λόγων complexa, indicem quasi 2. Tim. 1.
quendã, & Mercurialem, quod ajunt, statuã ad rectè intelligendas scri- 13.
pturas, & capita Religionis probè munienda erigeret, ac vice versa
νοσοῦντας καὶ φαρμάκων σοφῶν δέοντας λόγους, quos Apostolus Be- 2. Tim. 2.
βήλας κενοφωνίας indigitat, extra sua pomeria prorsus relegaret & 16.
excluderet.

III.

Hinc ipsi etiam Apostoli ab invicem discessuri (si modò Ruffino, Ruffin. in
& vulgatæ traditioni credimus) in unum conserendo, quod unusquis- Expos.
que sensit & credidit, eam doctrinæ Christianæ normam constituerunt, Symboli,
quæ quasi clavis quædam esset, quã proprius ac genuinus sacrarum li- inter ope-
terarum sensus aperiretur: Quam Symbolum Apostolicum Ecclesia ra Cypr.
nominare voluit. A 2 Hinc

IV.

Hinc postmodum privata Orthodoxorum patrum: hinc publica Ecclesiae vel universae vel particularis alicujus scripta Symbolica suam traxerunt originem: ut Nicenum, seu potius Niceno-Constantinopolitanum; item Athanasianum; Ephesinum; Chalcedonense &c.

V.

Quorum omnium eum fuisse finem atq; scopum primarium constat, ut Ecclesia verum scripturarum intellectum contra ingruentes haereses, hac ratione muniret ac confirmaret.

VI.

Quod superioribus etiam annis respiciens Ecclesia, multis antè seculis sub Babylonicâ Romani Antichristi captivitate miserè divexata, ac tenebris plus quàm Cimmeriis obscurata: per ministerium verò Me-galandri LUTHERI, beatissimæ memoriae, sic divinâ ordinante clementiâ, ad pristinam lucis Evangelicæ puritatem paulatim aspirans: suo jure usa, imò à summo Magistratu jussa, certam fidei suæ Confessionem scripto comprehensam, invictissimo Imperatori Carolo V. exhibere, eaq; tum à pontificiorum, tum quorumvis aliorum haereticorum, tam priscorum, quàm recentiorum, falsis dogmatis discessum & divortium quasi publicè facere voluit.

VII.

Quæ confessio cum in celeberrimis illis Imperii comitiis, in urbe Imperiali Augustâ Vindelicorum Anno 1530. celebratis, sit exhibitâ, ibidemq; auscultante Cesare Carolo V. invictissimo, Ferdinando Romanorum Rege assidente, Electoribus, Principibus, Ordinibus S. Romani Imperii penè omnibus presentibus, publicè recitata & prælecta fuerit: factum, ut à loco, quo isthæc gesta sunt, Augustana appellaretur, & vel hac ratione, non sine præclaro omine, ab augusta hac indigitatione, augustam ejus fore fidem, innueretur. Frivolum ergò ac elumbe planè pontificiorum est cavillum, hoc potissimum nomine Confessionis hujus nostræ inscriptionem sive titulum exagitantium, quòd Augustæ demum nostra nata sit religio.

VIII.

Oblata fuit autem Confessio his temporibus, quibus vix ullum unquam exitit periculosus: tum ob diros Romani Pontificis anathematisimos, quibus & Lutherum & doctrinam Evangelii puriorem universam, pro ea, quâ tum valere putabatur, potestate, devoverat:
tum:

rum ob Imperiale illud decretum, quo novennio antè in Comitibus Anno 1521.
Wurmatiensibus, proscriptionis sententia in Lutherum dicta promul. Sleid. l. 3.
gataq; fuerat: adeò, ut non tam ipsius Lutheri, quàm omnium fidelium
vita & salute, ἐπι ξυγῆ ἀκμῆς, hoc est, in acie novaculæ constituta,
nihil quicquam sperandum videretur aliud, quàm ut vix conspecta aut
gustata Evangelii suavitate, pristino Romanæ captivitatis jugo irre-
tiretur Ecclesia.

IX.

Incredibilis ergo animi magnitudinis, imò inaudita constantia
fuerit piissimus ille zelus sanctissimi herois Electoris Saxonis IO-
HANNIS, qui operi huic patrandò dux & autor primus omnium
existens, præter filiũ IOHANNEM FRIDERICVM, non plu-
ribus quàm quinq; comitatibus Principibus, ac duabus tantum civitati-
bus Imperialibus, eam fidei Confessionem in publico ac frequentissimo
Ordinũ Imperii confessu edere non exhorruit, quæ tum universo propè
orbem erat exosissima, quàm & Imperator, & Papa, & his succen-
turiati pleriq; ferè omnes reges atq; principes ad furcam ac flammam
unicè poscebant.

X.

Quis, obsecro, divinæ simul & bonitatis & omnipotentia hinc
non deprehendat vestigia? Quis non cum regio Psalte exclamet: Con-
fessio Domini super cælum & terram, ipse exaltavit cornu populi sui?
Quis deniq; sanctissimos hosce principes, inclytasq; Respub. sempiternã
hinc non dignas esse censeat, quæ tanto periculo, ipsorum cervicibus
ingruente, usq; adeò purioris Religionis Confessionem curæ sibi cordiq;
esse voluerunt?

XI.

Verùm his & id genus aliis illustrandis amplificandisq; commo-
diori occasione reservatis, ad ea, quæ de confessione Augustana in
Questionem potissimum veniunt, accessum facio.

XII.

Videntur autem isthac omnia, quatuor summis quasi capiti-
bus commodissimè posse comprehendi: Quorum primum de Autore:
alterum de sensu genuino ac proprio: tertium de mutatione: postre-
mum de autoritate Confessionis nostræ veriore sententiam exponet.

CAPVT I.
DE AVTORE CONFSSIONIS
AVGVSTANÆ.

A 3

Auto-

XIII.

Autorem Confessionis hujus nostrae primum ac summum, Spiritum esse sanctum, habemus persuasissimum; Cujus certe instinctu uti ea est conscripta: ita scripturis sacris planè est ἐπιβεβαιωμένη: & vel hanc ob causam θεοπνευστος, haud immeritò appellari & potest & debet.

XIV.

Quoad autorem ejus mediatum, non unum aliquem, sed plures constituimus; & partem hujus operis Ecclesiae, partem Luthero, partem deniq; Philippo, historiarum monumentis edocti, adscribimus.

XV.

i. Ecclesiae inventio.

Et primariam facile auctoritatem, ac locum principem in hoc negotio sibi meritò vindicare Ecclesiam, vel inde constat, quòd non modò labor iste conscribendae Confessionis, jussu ac mandato Principum, civitatum, & Rerumpublicarum, aliorumq; ordinum, Lutheri doctrinae

Sleid. lib. 7. Chytr. in eo & Caeslino: Sed etiam ipsa confessio jam conscripta prius exhibit. folio 28. Caesl. part. 1. f. 25. nam amplexorum, à Theologis fuit susceptus: testibus, Sleidano, Chytr. in eo & Caeslino: Sed etiam ipsa confessio jam conscripta prius exhibit. folio 28. Caesl. part. 1. f. 25. uti videre est ex praefat. Tom. 1. operum Philippi: & ex Confessione Doct. Erhardi Snepfii, p. m. edita anno 1555.

XVI.

Vnde Confessio sui inventionem Ecclesiae primum debet: indeq; eam dignitatem atq; privilegium est sortita, ut nunquam pro privato aliquo, sed publico semper atq; Ecclesiastico libro fuerit accepta & habita.

XVII.

ii. Lutheri dispositio.

Deinde verò D. Luthero in hoc negotio secundas, & quidem ipsam ἐπινομήσιν, sive dispositionem operis deberi, constanter asseveramus.

XVIII.

Deliberatione enim instituta, quanam formâ commodâ, & eruditâ methodo, doctrina, in ditionibus Electoris Saxoniae, & conjunctorum Principum ac Rerumpublicarum usuata, conscribi atq; comprehendì posset; totum hoc negotiù D. Luthero à Theologis Vitebergenfibus, Iusto Iona, Pomerano; Philippo, fuisse datum, historiae referunt.

XIX.

Hic ergò locum voluntati eorum relinquens, septendecim articulis universam Religionis Christianae summam est complexus; quos Elector

Et secum Augustam auferens, Archetypum & matricem quasi Confessionis postmodum exhibita esse voluit. Videantur hi articuli Tom. 5. Ien. Pag. 18. edit. anni 57.

XX.

Et quanquam ceterorum etiam Principum ac civitatum, Evangelicam doctrinam amplezarum, Theologi, suarum Ecclesiarum summam scriptis fuerant complexi: Quae omnia, & in his aliqua, prolixitate etiam molesta, perlegere & censere Augustae Philippus coactus fuit: tamen ad septendecim illorum Lutheri Articulorum normam, Confessionem ipsam fuisse conscriptam, & verba eadem, & phrasas in plerisque articulis retenta, simul etiam ordo ac series articulorum fere similis: abunde testatur.

XXI.

Unde factum, ut ipsa Confessio Carolo V. Imp. non fuerit oblata, quam ad Lutherum, tum Coburgi ad fines Franconiae subsistentem, ab Electore judicanda & corrigenda fuisset transmissa. Cujus rei testes sunt Electoris, & Philippi ad Lutherum hoc de negotio scripta Epistola. Tom. 5. Ien. operum Luth. f. 21. Chytr. hist. f. 30. Coelest. f. 40. b. Hist. Aug. Conf. pag. 136.

XXII.

Tandem quoque Philippum, nec ipsius quoque laborem & curam in promovendo hoc opere silentio tegendam esse, statuimus, quin tertias & postremas, & ipsam quidem *ἄξιον*, sive elocutionem ipsi deberi, existimamus.

XXIII.

Is enim ceterarum Ecclesiarum Confessiones cum articulis illis Lutheri septendecim contulit, ac ex iis omnibus breve illud syntagma fideliter elaboravit, quod postmodum Imperatori, prius tamen a Spiritu Lutheri (uti Philippus loquitur) revisum & approbatum, Prostantes obtulerunt.

XXIV.

Confirmat hoc ipse Philippus, simplici se studio Confessionis capita congestisse, nihilque plane sibi sumfisse, disertè scribens.

XXV.

Quibus ita constitutis, scurram certè agit personatus ille Ambrosius Volfius, qui à descriptione Confessionis Augustanae Lutheri studiosè fuisse

Coelst. p. 1.
f. 25.

Camerar.
in vita
Philippi.

III. Phi-
lippi Elo-
cutio.

Chytr. f. 19
Coelst. f.
25.

Philip.
praef. Tom
1. oper.

Hist. Conf.
Aug. f.
126.

*Sturmius fuisse remotum mentitur: & Iohannes Sturmius conductitius ille Sa-
Antipap. cramentariorū Rhetor, suaviter nugans; Principes Philippo Melanch-
4. pag. 13. thoni, ut Augustanam Confessionem conscriberet, commisisse; & tantam
tunc Melanchthonis fuisse auctoritatem, ut à Melanchthone potius,
quàm à Luthero confici illam vellent. Frivolè profectò, ἢ ἄλλ' ἰσογι-
ἐπιστολῆς confingi, nemo non vel leviter saltem historiarum monumenta
expendens, intelligit.*

CAPVT II.

De verâ sententiâ Confessionis Augustanæ.

XXVI.

*In hoc capite evolendo ipsa nobis Acropolis Sacramentariæ co-
hortis petenda & evertenda fuerit.*

XXVII

*Primum enim stridet rursus uterq; ille, quos modò nominavimus,
Hist. Conf. vespertilio; VVolsius nimirum & Sturmius, ac sine fronte. (jam pridem
Aug. Pag. enim hoc hæreticorum genus penitus depuduit) contendunt, Confessio-
126. Stur- nem Tetrapolitanam, à quatuor illis civitatibus, Argentina, Memmin-
mius An- ga, Constantia, Lindavia scriptam, nostræ sive principii Confessionis per
tip. 3. Pag. omnia fuisse ὁμόθυρον & consentaneam: adeoq; pari utramq; sensu
115. & dignitate tum acceptam.*

XXVIII.

*Hac nimirum illa est Helena, pro qua, sed adverso planè Marte,
Antip. 4. non uno jam decennio depugnantes Sacramentarii, non modò nostram
Confessionem germano suo sensu spoliare: sed & sub eiusdem præsidio
latibulum quoddam perditæ suæ causæ extruere cogitabant.*

XXIX.

*Labilis profectò vel memoriæ, vel effrenatæ potius malitiæ hi sint
homines necesse est, quòd publicis tabulis & monumentis tam impu-
denter contradicere audent. Nos culpam omnem hac vice memoriæ
ipsorum, quæ hætenus ipsis ὁμοθυρον fuit, ascribentes, veri-
tatem hujus questionis ex historiis authenticis eliciemus. Vos iterim
attendite Sacramentarii.*

XXX.

*Prodeat autem testis primus Scleidanus, historicus etiam Impera-
toria auctoritate approbatus: Is verò sic habet: Interim Argentinenses
Con-*

Constantienses, Memmingi, Lindavi doctrina sua Confessionē scriptam Sleid. lib.
& ipsi tradunt Cæsari: De cœna Domini non idem hi, quod Saxo- 7. folio.
nes, atq; socii sentiebant, neque denique statuerunt, ut simul u- 109. edit.
tramque offerrent Cæsari. Seorsim enim utraque oblata fuit: & Genev.
prior quidem Saxonica, sive principum.

XXXI.

Id ergo fatetur Sleidanus, Tetrapolitanam Confessionem fuisse
Calviniano fermento infectam: nostram verò, Lutheranam, & ab illa
plurimam dissidentem.

XXXII.

Testis alterius vicem sustineat ipsa Confessionis subscriptio, quam
Anno 30. quatuor illis civitatibus fuisse negatam, manifestum est.

XXXIII.

Sola enim duæ Respublicæ, Norica & Reutlingensis, subscripsisse
leguntur: Quibus ante Comitiorum finem accesserunt Campidonenses,
Heilbrunnenses, VVinsheimii, & VVeisseburgii Norici: Argentinenses
verò, & socii minimè.

XXXIV.

Tertiò: Smalcaldia anno statim 1531. Helvetii, & quatuor illæ
civitates in sædus recipi à protestantibus ordinibus flagitantes, prius
voti non sunt facti compotes, quam dogma suum de cœna Domini in
Comitiis propositum revocassent, & articulo 10. Confessionis nostræ,
sive Principum subscripsissent.

XXXV.

Qua de re sic rursus Sleidanus: Anno Superiore Smalcaldia Sleid. lib.
(non in ipsis Comitiis, uti Sacramentarii fingunt) convenerat inter 8. f. 131.
protestantes, & cum Argentinenses ac Svecicæ civitates ali-
quot, dogma suum de cœna Domini propositum in Comitiis
Augustæ copiosius tunc declarassent, recepta fuit à Saxonis
ipsorum interpretatio.

XXXVI.

Quartò: idem clarè evincunt leges pacificationis inter Cæsarem & Sleid. lib.
protestantes, de quibus rursus audiamus Sleidanum. Anno 32. Suin- 8. f. 128. b.
furri agi cœptum est de pace ad Concilium usq; servanda. Prin-
cipes intercessores, (nempe Archiepiscopus Moguntinus, & Pa-
latinus Princeps) de præscripto Cæsaris hæc protestantibus

B man-

mandata proponunt : ut præter scriptum illud, exhibitum Augustæ, de Religione, nihil innovent : & cum Zuinglianis & Anabaptistis nihil habeant commune.

XXXVII.

fol. 131. Unde eodem in conventu Svinfurtensi, cum Moguntinus & Palatinus de pace ad concilium usq; servanda, hanc etiam conditionem ferrent, ut si Zuingliani faterentur errorem, atq; desisterent, eos etiam hac pace comprehendi : si minus, tum deserendos, neque auxilii quicquam eis communicandum, neq; foedus ullum cum eis faciendum esse : statim conjunctis animis quatuor illæ civitates se Confessioni Principum per omnia subscribere sunt testatæ : atq; hac, non alia conditione in foedus sunt receptæ.

XXXVIII.

Certe, nisi Epimenidis somnum dormiant Sacramentarii, vel tandem deprehendent, in ipsis comitiis tantam diversitatem atq; discrepantiam utriq; Confessioni, Principum nimirum & Tetrapolitanæ intercessisse, ut ulla inter eas concordia cõalescere prius haud potuerit, quàm abjecta Sacramentaria sententia de Cæna Domini civitates nostræ Confessioni subscripserint : id quod annis demum sequentibus 31. & 32. evenisse, modò ex Sleidano satis evidenter fuit demonstratum.

XXXIX.

Quid? quòd ipse Autor Confessionis Tetrapolitanæ, Martinus Bucerus, ejus sententiam non uno in loco retractavit, & ita retractavit, ut quod in Confessione illa civitatum positum est, ipse postea Pontificiis noluerit concedere, & disertè fassus sit, se errasse.

XL.

παράδοξον fortasse hoc vobis videbitur Sacramentarii : Ergò dicti firmamenta ocyus expendite.

XLI.

Articulo quarto Confessionis civitatum explicandum erat, cujusmodi fidei justificationem nos adscribamus : Sed ibi scriptum est : Neminem justificari, aut vitam æternam consequi posse, nisi summè Deum diligat. Et pag. seq. Ea fides justificare dicitur, quæ per charitatem est efficax. Quin imò toto isto articulo Meriti Christi nulla fit mentio.

Hic.

XLII.

Hic vos obsecro Sacramentarii omnes ingenii vestri nervos intendite, & elaborate, num in nostra, hoc est, Principum Confessione tale quippiam reperire possitis. Hoc si planum feceritis, causa sponte cadam: sin minus, uti certè hoc in æternum comprobare non poteritis, vestri fuerit candoris, (si modò quis vobis superest) aperta vestra mendacia vel tandem palàm revocare & detestari, ac nobiscum ingenuè fateri, duas istas Confessiones ab invicem *διὰ τῆς ἀπορίας* distare.

XLIII.

Bucerus certè, hoc in parte vobis posthumis candidior, lapsum Bucerus agnovit. & seriò fuit detestatus, sic scribens: Verbum (efficax) tolli in libro debet, aut ita declarari, ut intelligatur de fiducia apprehendente misericordiam propter Christum promissam, & erigente perterrefactas mentes. Actorum Ratisbon. pag. 85.

XLIV.

Atqui verò tantùm abest, ut hanc explicationem in Confessione civitatù quis reperiat, ut capite sequente quinto isthac verba expressè legantur: Renovatio & restitutio hominis, quæ fit & consistit per fidem, declaratur, perfectaq; fit operibus charitatis. Et mox: Nunquam perfectè beatus efficitur homo, nisi per Christi Spiritum eductus, ut *NVLVM* penitus ei desit bonum opus.

XLV.

Hæc sunt illa pulchella Emblemata, quibus egregia vestra Confessio, & in eo quidem articulo, in quo communem nobiscum contra Pontificios sententiam tueri videri voluistis, tam pulchrè fuit exornata, Mirum profectò, ni vel tandem vos facti pudeat pigeatq;.

XLVI.

Auctarii vice, si vacat, illam ejusdem Buceri epistolæ ad Comandrum scriptæ partem quæso expendite: qua disertè testatur, se Lutherò & Lutheranis, ac proinde eorundem illam Confessioni alienam mentem ac sententiam affinxissè, quàm jam ipsos post Concordiam illam Anni 36. tueri deprehendat: inò de tribus se capitibus, post lectam Lutheri Confessionem majorem, sententiam suam mutasse, & triplicem suum errorem agnovisse.

E 2

Num

XLVII.

Num verò adhuc Tetrapolitana confessio, nostra, sive principum confessioni erit ὁμόφωνος, ac eodem planè sensu, pariq; auctoritatis loco habenda & acceptanda? certè, nisi delira p̄brenesis omnem iudicii vestri aciem obtuderit, haud opinor amplius affirmare hoc audebitis Sacramentarii.

XLVIII.

Et si hoc nedùm quidem perspicere potestis, quæso conspici illis vestris oculis adnote, & haud gravatè utramq; Sleidani editionem, tum Genevensem, tum Argentinensem paulò propius contem-
plamini, ac, quid uterq; Typographus historiæ Sleidani, de confessione

Thomas. Tetrapolitana ad marginè adjecerit, expendite. Ac Genevensis quidè
Courteau. Pag. 109. Zuinglianorum Confessio. Pag. 115. Confutatio doctrinæ
An. 1559. Zuinglianorum, Pag. 131. Concordia inter Zuinglianos & Lutheranos.
Genevæ. Argentinensis verò, Pag. 187. Civitates confessionem suam scriptam
Theodos. exhibent Zuinglianam. Pag. 226. Zuingliani dogma suum interpre-
Ribelius. tantur, & Lutheranis satisfaciunt.

XLIX.

Stur. An- Facebat ergo falsa, & ex apertiſſimis mendaciis tota confuta Stur-
tip. 4. miani narratio, qua in suis Antipappis persuadere lectori conatur:
Pag. 13. Cæsarem auditis pontificiæ Religionis principibus, eorūque
Legatis, utramque Confessionem simul accipere recusasse, alte-
ram earum, quam vellent, accepturum esse, recepisse, atq; pro-
pterea Cæsari autores fuisse, quia non putabant posse fieri, ut
Tot men- tantus esset doctrinæ consensus inter Principes & civitates:
dacia, Honoris autè caussa concessum fuisse principibus, ut sola prin-
quot ver- cipum exhiberetur Cæsari & statibus Imperii: Alteram verò,
ba. nempè civitatum Confessionem à principibus etiam esse appro-
Pag. 29. batam, à nemine reprehensam: & quod majus est, Cæsarem
non improbasse dicit, & unam solam quamvis, aut cujusvis po-
stulasse.

L.

Sleid. Quid? Anne à Cæsare improbata non fuit Tetrapolitana il-
lib. 7. la? Quid igitur Sleidanus? Argentinensibus atq; sociis (attendite
Pag. 115. vos Sacramentarii) domum Cæsaris evocatis, in ordinem con-
a. edit. fessu recitatam esse ipsorum Doctrinæ CONFUTATIO-
Genev. NEM, scriptum prolixum, & valde ACERBVM ea par-
te:

te potissimum, ubi de cœna Domini tractatur. Quid queso fuerit unquam improbare aliquid, si hoc non est?

L I.

Quoad Principes, ane hi eam suo calculo ac suffragio approbarunt? Sic sanè Rhetor noster nugatur. Atqui jam supra demonstravimus, in conventu demum Smalcaldico, (non in Comitibus Augustanis) anno sequente 1531. receptas fuisse in fœdus illas civitates, ea conditione, si prius errore Zuingliano de cœna Domini abjecto, Articulo 10. nostræ Confessionis subscripsissent.

L II.

Hæc sanè ita discussis, consequens fuerit, (ut tandem primo huic Sacramentariorum mendacio colophonem imponamus) certum ac genuinum sensum, atq; intellectum verum Confessionis Augustana, ex Tetrapolitana illa, sive Zuingliana Confessione tam non peti posse ac debere, quam non ulla Luthero cum Zuinglio in negotio Eucharistico unquam intercessu Concordia.

L III.

Ceterum sunt & alii ex grege Sacramentario, qui se Confessionis hujus socios aperte profiteri, ac obsoletas planè suas & rancidas merces sub augustissimo ejus nomine divendere minimè dubitant.

L IV.

Eum ergò scripto huic nostro intellectum suo libitu affingunt, qui ea, quæ planè ac perspicuè sunt dicta, ac quorumvis hæreticorum strophis aperte opposita, in alienum prorsus ac contrarium sensum detorquet: hoc est: ut summarim ipsorum mentem aperiamus, Confessionem nostram sensu Zuingliano sive Calvinistico accipiendam esse, nugantur: id quod ex Commentario personati illius Ambrosii Volfii, Genevæ excuso Anno 79. manifestè liquet.

L V.

Quid igitur? Anne piissimum Electorem Saxon: ane reliquos sanctissimos Principes: ane inclytas illas Respub: ane Lutherum nostrum: ane horum Confessionem, Zuinglianismò favere ac subscribere statuendum fuerit? Ita per omnem modum, secundum Sacramentariorum historicam narrationem.

L VI.

Equidem sic persuasum habeo, si ullum aliquod peccatum, ex hypothesis Flaciana, ipsa hominis esset substantia & essentia: tum

B 3. mentiri,

mentiri, esse non modò Sacramentariorum proprium in Quarto modo: Sed eorundem potius substantiam, naturam ac essentiam ipsam; adeò planè veri nihil ex ipsorum gutture provenire constat.

LVI.

An vos ò constantissimi Confessores, ò sanctissimæ beatissimæq; animæ, edocete quaeso, quid vobis de hac Sacramentariorum mentiendi libidine videtur.

LVII.

Primas meritò tibi tribuimus inclyte Elector IOHANNES, ediffere quaeso, fuistine Sacramentarius? Quid responsi nobis ferat Sanctissimus hic Princeps, attendite quaeso Sacramentarii. Illud autem nobis Sleidanus his verbis proponit: Cùm ex Nassovii & Nuenaarum comitum verbis Saxo animadverteret, Cæsari persuasum esse, quasi Zuinglii doctrinam & Anabaptistarum ipse probaret, responderet: Cujusmodi sit doctrinæ suæ genus, & quid suæ ditionis Ecclesiæ ministri doceant, ex Augustana Confessione satis notum esse: Sed & hoc constare, cùm esset in comitiis Augustæ, NULLVM sibi fuisse cum iis, qui Zuingliani vulgò putantur, COMMERCIVM: Sed NE POSTEA quidem, donec sententiam illi suam explanassent. Ejusdem se NVNC etiam esse propositi, & quam sit Augustæ professus doctrinam, in ea se beneficio Dei permanurum esse ad EXTREMVM VSQVE SPIRITVM, & orare, ut ad Cæsarem hoc nomine sese purgent.

Sleid. lib. 8. f. 125. edit. Geneva.

NB

LXI.

Idem piissimus Elector, eodem rursus referente Sleidano, Helvetios in fœdus recipere hanc unam ob causam noluit, quòd essent diversæ religioni, nempe Zuinglianae addicti. De Helvetiis in fœdus recipiendis (inquit Sleidanus) quod civitates valde cupiebant, Saxo per legatos responderet; Quoniam de Cœna Domini diversum sequantur dogma, non sibi licere societatem cum ipsis ullam coire. Quanti sit ipsorum conjunctio, propter vires atque potentiam, non se quidem latere: Sed eò sibi minimè respiciendum esse, ne tristis inde sequatur exitus: quod iis accidisse scriptura testetur, qui muniendi sui causa, cujusque modi præsidii usi fuissent.

tibi f. 125. a.

NB

Prin-

LX.

Principes reliquos, qui Confessione subscripserunt, idem planè cum Electore Saxone sensisse, & à furore Sacramentario prorsus fuisse alienos, vel ex unica Relatione historica Sleidani tam est motum, quam quod notissimum. Steid. lib. 7.

LXI.

At cum primis, quæ Anhaltinorum Principum tum fuerit sententia & fides, abundè satis Reverendissimi Principis Georgii scripta, contra Sacramentarios edita, ostendunt.

LXII.

De Republica Norimbergensi, ejusq; Confessione minùs Sacramentaria, res satis est plana ac manifesta. Confessio Reip. Norimb. Anno 1526.

LXIII.

Cui enim obsecro ignotus esse potest Zelus verè pius BILIBALDI, illius BIRCKHEIMERI, Senatoris Norici præcipui, qui anno 1526. contra Sacramentarios, ac nominatim Oecolampadium, calamum stringens, librum illius de genuina verborum Domini (hoc est corpus meum) sententia, juxta vetustissimos autores conscriptum, graviter ac nervosè refutavit: ac in ipso frontispicio hunc verè Lutheranum aphorismum universæ cohorti Sacramentariæ opposuit: Non est error, si quis credat, Christi corpus & sanguinem in pane & vino contineri non solum mysticè, sed verè. Imò illi potius errant, qui ita non credunt. Item in fine: Demonstratum est, verba Christi plana esse & manifesta, nullumque hoc in loco admittere tropum, priscosque autores omnes ejus fuisse sententiæ, quod verum & reale corpus Christi ac sanguis ejus sub pane & vino contineatur. Consiliarius Sacramentarios scriptis publicè oppugnat. Vide graviss. hoc scriptum Norimbergensium in hist. A. C. p. 121. Et seqq.

LXIV.

Quam eandem sententiam quadriennio post, tota Respublica Norimbergensis luculenta subscriptione Confessionis Augustanæ sibi unice curæ cordiq; esse, sanctè fuit testata. Imò gravissimo scripto per Ministros suos conciliationes & colloquia cum Zuinglianis planè discussit, propterea quod Zuingliani sint hæretici, subversi & contumaciter: imò peccatum in Spiritum Sanctum committant.

Confessio Reip. Norimb. Anno 1526. Consiliarius Sacramentarios scriptis publicè oppugnat. Vide graviss. hoc scriptum Norimbergensium in hist. A. C. p. 121. Et seqq.

LXV.

Et neq, postea multis annis vel tantillum à genuinâ ejusdem Confessionis sententia eandē discessisse, rectissimè inde cum D. Selneccero colligimus, quòd sinceros planè & orthodoxos habuit Theologos, inter quos vel primarium locum *VITVS THEODORVS* obtinuit, qui unâ cum collegis Sacramentariæ levitati masculè resistit.

LXVI.

Sin hodie nonnulli clanculariù Calvinistæ diversum quid moliuntur, & peccare faciunt Israël, hoc est, Ecclesiam veneno Sacramentario inficiunt, id quidem nihil Confessionis nostræ puritati detrahit, quin potius deplorandum tam inclytæ, tamq, laudatæ Reipub. statum, à majorum sinceritate & constantia plurimum degenerantem, ob oculos nobis ponit: Cui malo ut clementissimus Pater cælestis sanioribus consiliis paternè subveniat, rogamus supplices.

LXVII.

Quoad Reutlingenses, illos non modò nunquam ab invictâ Confessionis Augustanæ puritate defecisse: sed eandem subscriptione Formulæ Concordiæ confirmasse, liquet.

LXVIII.

De D. Luthero nullum planè est dubium, quin Cinglianum dogma toto pectore fuerit detestatus.

LXIX.

Cujus rei indubitatum planè certissimè illud fuerit, quod anno, Comitibus Augustanis antecedente, nempe 1529. in colloquio Marburgensi Zuinglium, pro fratre agnoscere, etiam effusis lachrymis hoc efflagitantem, noluit.

LXX.

Id quod nuper Sacramentarius quidam considerans, ad Ubiquitariorum (sic enim Orthodoxos sæx hæc hominum indigitat) contubernium ipsum relegavit.

LXXI.

Quæ D. Erhardi Snepfii, qui & ipse Comitibus illis interfuit, fuerit sententia, satis dilucidè eam in suâ de Eucharistia confessione exposuit, scribens: Nemo tùm eorum omnium, qui Augustanæ Confessionis adjuncti, & in hunc deliberantium congressum admissi erant, cum Zuinglianis sensit. Interfui enim & ipse, & pars quædam

quædam eorum, quæ gerebantur, quanquam nullo meo merito, fui; ne quis me referre ab aliis audita existimare, & testimonio iccirco pondus detrahere possit.

LXXII.

Philippus Melancthon à partibus Sacramentariorum tempore exhibitæ Confessionis tam non stetit, ut non modò per literas & coram in colloquio Marpurgensi, Oecolampadio se fortiter opposuerit: sed in ipsis comitiis, antequam Confessio exhiberetur, scriptis ad Lutherum literis petierit, ut ad Landgravium Hessorum Philippum scriberet, eumq; contra Sacramentariorum insidias confirmaret: Schnepfium enim sibi narraſſe, urgeri Principem assiduis Sacramentariorum literis & sollicitationibus: opus igitur esse Lutheri literis, quibus optimus Princeps admoneatur officii, ne oneret suam conscientiam impii aliqujus dogmatis defensione.

Cælest. p. i.
fol. 44.
Chytr.
f. 27.

LXXIII.

Mense inſequenti proximo idem Philippus unà cum Brentio, Landgravio, fraternitatem cum Sacramentariis ineundam ac colendam ſvadenti, per literas evidentes planè & graves expoſuit cauſas, quibus moti, Landgravii petitioni locum relinquere minime poſſint.

Cælest. p. i.
f. 65. b.
Hiſt. C. A.
f. 138. &
146.

LXXIV.

Post Confessionem jam exhibitam, de Cingliana Confessione hunc in modum scripsit ad Lutherum Philippus: Zuinglius miſit huc Confessionem typis expreſſam, dices ſimpliciter, mente captum eſſe. De peccato originali: De uſu Sacramentorum, veteres errores palam renovat, de Ceremoniis loquitur valdè Helveticè, hoc eſt, barbariſſimè, velle ſe, omnes Ceremonias eſſe aboſitas, ſuam cauſam de Cœna vehementer urget, &c.

Chytr. fol.
161.
Cælest. f.
288. b.

LXXV.

Et haud multò poſt ad Bucerum in eundem propè ſententiam: Zuinglius huc miſit ἐξομολόγησις, in qua certè non vult videri verbis diſcrepare à noſtra ſententia. Et præter rem tumultuatur in aliis quibuſdã articulis. Videtur in homine magis HELVETICVS quidam, quàm Chriſtianus eſſe Spiritus, qui impulerit eum ad tam ferociter ſcribendam Confessionem.

Cælest. f.
279. b.
Hiſt. Conf.
Aug. f.
157.

LXXVI.

Quo ipſo anno ſententias quaſdam ſanctorum Patrum de Cœna

C Domi.

Hist. A. C. Dominica collegit, easq; Friderico Myconio inscriptas, Sacramenta-
f. 181 riorum furoribus opposuit.

LXXVII.

Et in Epistola ad Martinum Sorolitium, Pastorem Brunsvicensem,
Hist. A. C. hoc præclaro elogio ornat Sacramentarios, quòd nihil sani neq; de
186. fide, neq; de Sacramentis doceant: Quare se mori malle, quam
hoc affirmare, quod illi affirmant: Christi corpus non posse nisi
in uno loco esse.

LXXVIII.

Sub finem anni 32. Bernhardum Rothmannum, Concionatorem Mo-
nasteriensem in VVestphalia multis hortatur, ut τῶν κυκλιοφρονῶν
τῶν disputationes, quippe fidei expertes atq; incertas, & ad con-
scientias in dubitationem conjiciendas ac perturbandas com-
paratas, studiosè vitet.

LXXIX.

Quin imò anno adhuc 36. in constituenda Formula Concordiæ VVi-
tebergensis: ac sequente 37. subscriptione articulorum Smalcaldico-
rum, in eadem Lutherana Confessione se persillere liquidò professus est.
Ibid. fol. Quo ipso anno ad Electorem Saxoniae scripsit. In Sacramentariis ni-
321. hil esse præter meram præsumtionem ac proterviam, & rationis
acumen atq; imaginationes, quæ coram Deo consistere neque-
ant. Per omnem igitur vitam, nolle se cum Zuinglianis consen-
tire, ut, quos falsa docere ac scribere, satis cognitum perspe-
ctumque habeat.

LXXX.

Constabit, opinor, ex his documentis, Philippum & ante & post Con-
fessionem exhibitam, integro ad minimum septennio à partibus Sacra-
mentariorum minime stetisse.

LXXXI.

Quòd verò postmodum à Lutherana Confessione, turpi factò divor-
tio, ad Calvinianorum castra paulatim magis magisq; transiit: id quod
partim sua in Narratione historica de gener ipsius gener Peucerus multis
argumentis cõprobat. partim alia etiã κριτήρια luculenter demonstrant:
id profectò veram ac genuinam Confessionis sententiam ne tantillum
quidem inflectere ac immutare potest: quippe de qua ex Confessione
Philippi, quam postremis annis tenuit, iudicium fieri nec potest, nec
debet. Qua de re mox plura.

Cura

LXXXII.

Constat deinde illud, tam non Sacramentariis sub hac Confessione nostra ullum relicum esse praesidium, ut potius eorum dogmata, ex hac sola quam rectissime judicari, ac facillime refutari queant: id quod εὐπρεπῶς in omnium articulorum ἀναλύσει ad oculum demonstrabimus.

LXXXIII.

Fassi sunt hoc ipsum modernorum Sacramentariorum Coryphaei, suis successoribus hac in parte candidiores: ut Cinglius, qui se socium Confessionis Augustanae profiteri, ingenue olim recusavit. Item Calvinus, qui Augustanae Confessionis, in regno Galliae profitendae libertatem olim a Rege oblatam repudiavit, faciem eam esse dixit, qua universa Gallia conflagratura sit. Et Beza, qui nisi commodam admissa interpretatione, subscribere se illi posse, disertè negavit.

Calv. Epistola 313. ad Bez. Beza in Epist. ad Dudicium Polonum.

LXXXIV.

Consimiliter Helvetii subscriptionis calculo eandem Confessionem probare retraxerunt: imò Concordiam etiam anni 36. Confessionem οὐκ ἔχουσαν, multum licet hoc sperante Bucero, admittere tamen noluerunt.

LXXXV.

Ubi illud εὐπρεπῶς de Spiritu Buceri, quo in persuadendis Helvetiis est usus, notandum, quod Lavaterus scriptor sacramentarius memorie prodidit: Bucerus, inquiens, tunc temporis ambiguus & obscuris loquendi formulis sententiam suam proposuit, ut in utram partem magis propenderet, colligi planè non potuerit. Toto certaminis hujus tempore ejusmodi phrasibus ipsum studuisse, Iosias Simlerus, Scholae Tigurinae professor, in oratione de vita & obitu Petri Martyris testatur, quem & ipsum persuadere aliquando conatus fuit, suum ut exemplum secutus, talibus uteretur loquendi modis, ex quibus nihil certi concludi posset, ut ita utrique parti inserviens, ambiguus illis & flexiloquis loquendi formulis dissidium hoc paulatim sopiret atque tolleret. Haec insidiosas ac subdolas molitiones Tigurini animadvertentes, minime probarunt, & liberè atque aperte professi sunt, non velle se concordiam fucatam atque insidiosam, quae juxta Buceri declarationem, cothurni instar, utrique parti accommodari posset.

Consilium Buceri Petri Martyri datum, verè Sacramentarium. Hist. C. A. 1337.

LXXXVI.

His ita cognitis, facillimum est judicare, Confessionem nostram Augustanam sensum Sacramentarium nulla plane ratione admittere: neque ex eorundem scriptis de ejus vero intellectu faciendum esse judicium.

LXXXVII.

Reliquum est, ut tandem, quis proprius & germanus ejus sit sensus, aperiamus: id quod ex gemino ejus scopo sive fine perspicue potest colligi.

LXXXVIII.

Cum igitur sanctis Symboli hujus Augustani Confessoribus iam cum primis scopus & finis fuerit propositus, ut non tam à veteribus, quam recentioribus etiam Sacramentariis & Anabaptistarum hæresibus suas prorsus alienas esse Ecclesias ostenderent: Deinde verò, ut justas sibi facta secessionis ab Ecclesia Romana causas esse testatum facerent: nulli pio dubium ullum esse debet, quin, quicquid vel veteres hæreses postliminò in Ecclesiam revocat: vel papismo adulatur: vel recentiores Sacramentarium & Anabaptistarum furores defendit: id Confessioni huic nostræ planè sit adversum & contrarium.

LXXXIX.

Quod si porro verus ejus sensus in disputationem venerit, & aliunde veritas ejus atque certitudo fuerit exploranda, non unius alicujus privati autoritate sive interpretatione: Sed publica cum primis earum Ecclesiarum, quæ Confessioni huic subscripserunt, doctrina atque sententia standum esse, judicamus: Quam uti à veteribus hæresibus & Papismo, sic Sacramentarismo etiam plurimum abhorruisse, & partem maximam etiamnum abhorrere, partim jam est demonstratum, partim per se longè est manifestissimum.

XC.

Interim tamen, si privati etiam alicujus Doctoris vox atque sententia in hoc negotio sit audienda: Decretum illud conventus Naumburgici, Anni 1562, observandum esse, statuimus, quod, solius Lutheri judicium & explicationem audiendam ac sequendam esse, graviter monet.

XCI.

Philippo autem, ejusdemque scriptis eatenus credendum fuerit, quatenus ille cum Lutero eandem prorsus & communem doctrinam habuit

habuit & defendit: à qua tamen posterioribus annis ipsum nonnihil defecisse, jam antè diximus.

XCII.

Concludimus ergo tandem, lupinum planè personati illius *Ambr. VVolf. hist. fol. 262. 231. 178.* *VVolf. hist. fol. 262. 231. 178.* Augustanae Confessionis proprium ac genuinum sensum sive intellectum, partim ex sequentium tractationum synodaliū actibus & recessibus: partim ex iis, quæ in hac Confessione privato ausu (uti mox ostendemus) fuerunt immutata, re-ctius depravata: partim deniq; ex solius Philippi Corpore doctrinæ petendum & indagandum esse.

CAPVT TERTIVM

De mutatione Confessionis.

XCIII.

De mutandæ Confessionis nostræ licentia, quam primùm quidam Philippus, proprio ausu & arbitrio sibi usurpavit: postmodum verò ita invaluit, ut vix ulla in publicum prodiret ejus editio, quæ non novæ aliquid mutationis secum afferret: sic statuimus, neq; Philippum, neq; ceteros facti hujus sui rationes justas habuisse, neq; etiam ipsorum hoc fuisse muneri atq; officii:

XCIV.

Quicquid enim non ab uno aliquo autore profectum, sed à tota Ecclesia publici symboli loco fuit constitutum, id profectò ab uno aut paucis mutari nec potest nec debet. Siquidem quod omnes aut plures tangit, ab omnibus etiam aut pluribus tractari convenit. Fuisse verò, hodieq; esse Confessionem Augustanam publicam & commune totius Ecclesiæ Lutheranæ Symbolum, ex iis, quæ hæcenus sunt dicta, manifestè liquet.

XCV.

Huc accedit, quòd partim incommoda, quæ inde subsecuta, partim verò variorum errorum intrusio, factum hoc Philippi reddit prorsus inexcusabile.

XCVI.

Quos Ratisbonæ in Comitibus Anno 41. Pontificii triumphos ob hanc Confessionis nostræ mutationem instituerint: quomodo tripudiarint: quam inconstantiam & levitatem nostris adjecerint: historie *Hist. A.C. f. 338.* testantur.

XCVII.

Quàm lata porta Calvinismo hoc facto sit aperta, vel inde constat, quòd ab eotempore palàm Augustanae Confessionis socios se profiteri, eamq; sibi cum Lutheranis orthodoxis communem esse, jactitare consueverunt.

XCVIII.

Et si enim apertè quidem Calvinismum in secundaria editione minimè doceri sciebant: quia tamen eundem taceri, nec, ut in priori, damnari intelligebant: dum nimirum duo hæc vocabula in articulo 10. (adsint & distribuuntur) quin & tota hæc clausula, (& improbant secus docentes) subdole fuit expuncta: Sub hoc sanè tæco laubulo, magnam suæ doctrinæ rimam, imò portas bipatentes apertas esse viderunt.

XCIX.

Sic ergò Confessio hæc nostra non ampliàs symboli nomen autoritatèq; tuebatur: Sed colurni alicujus contraherat infamiam: Sic non Augustana: hanc enim nunquam vidit: Sed Vitebergensis, quippe ibi in umbra atq; otio conscripta, nominari merebatur.

C.

Quam verò gratiam tum apud Electorem, tum ceteros principes atq; respublicas, priorem illam & non mutatam Confessionem amplexas, suo hoc facto Philippus fuerit promeritus: ne id quidem recitent historia.

CI.

Sacramentarii pro sua, qua valent, mentiendi libidine, palàm scribere non exhorrescunt: Neque improbante Lutero, neque reclamantibus principibus, aut Ecclesiæ membris aliis, Revisionem istam articulorum factam esse.

CII.

Tot rursus mendacia, quot verba, Et quòad prius membrum, s; vel maxime veritatis quicquam ei inisset, nihil tamen ad ipsos redire posset præsidii. Quia enim Confessio isthæc symbolum erat publicum, commune, Ecclesiasticum: ne Lutero quidem fas fuit vel privato ausu mutationem ejus suscipere: vel ab alio quoquam institutam suo calcio approbare.

CIII.

Sed ne in Philippo quidem Lutherum factum hoc probasse, crebra

bra

bræ illæ demonstrant exhortationes, quibus ipsum, ut ab hujusmodi mutatione atq; auctione abstineret, graviter ac seriò admonuit: imò haud rarò adversus ipsum, eandem ob causam expostulationem vehementem instituit: Quis, inquit, hoc tibi mandavit, &c.

CIV.

Ab aliis Ecclesie membris reclamatum non fuisse, qui dixerit, is mendacii arguet testes complures, omni exceptione majores, imò publicis tabulis & commentariis fidem omnem derogabit.

CV.

Annon reclamatum fuit, cum eo ipso statim anno 41. in colloquio Ratisbonensi, Philippus publice ac solenniter editionem posteriorem exaudivit, & in decimo Articulo restituere ac redintegrare debuit ea, quæ prius privato ausu expunxerat? Hist. A. C. f. 358. T. 4. op. Phil. f. 736.

CVI.

Annon reclamatum fuit, cum Inclytus Saxonie Elector Iohannes Fridericus de mutatione ista admonitus, per D. Pontanum Cancellarium, Philippum hoc nomine objurgari curavit: his in medium adductis rationibus, 1. Quia Philippus hoc fecerit, inscia & inconsulta sua Celsitudine, ac reliquis protestantium ordinibus. 2. Quia hæc Confessio non sit Philippi, sed suæ Celsitudinis, ac cæterorum ordinum propria: 3. Quia hinc tum suæ Celsitudini, tum reliquis ejusdem Confessionis sociis incertitudo atq; inconstantia in doctrina sit objecta. 4. Quia vulgus hominum graviter offensum &c. Hist. A. C. f. 364.

CVII.

Annon reclamatum fuit, cum Philippus ipse denuò, mutata quasi sententia, sub finem colloquii Vormatiensis anni 1557.clare & sanctè protestatus est, se nec discessisse, nec discessurum esse à Confessione Augustæ Carolo V. anno 1530 exhibita: imò Zuinglium cum suo dogmate propria manu nominatim & expressè rejecit? Id quod ipse etiam Lavaterus minimè dissimulat: Sed à concinnatore operum Philippi malitiosè fuit omissum, Hist. Con. Aug. fol. 495. & 504.

CVIII.

Quid? quòd Anno statim sequente 58. cum Philippus jussu Electorum in conventu Francofurtensi ad Mœnum, Articulos quosdam conscripsisset, ad quorum normam controversiarum conciliatio atq; decisio institui posset: Articulus verò de Cæna Domini hunc in modum deincepsset: Hist. A. C. f. 505.
De:

De Coena Dominica sentimus & recipimus Catechismum Lu-
theri, Augustanam Confessionem, & Smalcaldicos Articulos,
in eo sensu, qui continetur & exponitur in Apologia, & in libro
locorum communium D. Philippi. Theologi Saxonici hanc Con-
fessionem obscuram, nec satis planam atq; sufficientem, ingenuè judica-
runt, ac proinde meliorem pleniorēq; declarationem urserunt, & ta-
lem quidem, quæ secundum tenorem verborum Augustanæ Con-
fessionis, anno 30. exhibita, conscriberetur: id quod ex decreto Fran-
cofurtensi est manifestum.

CIX.

Hist. A.C.
f. 550.

Porro in conventu Naumburgensi, Anno 1568. ab AVGV-
STO Electore, nunquam satis laudato Principe, hujus controversiæ
dirimendæ gratia convocato; Annon ipse statim Elector, in literis ad
Electores ac Principes datis, mutata Confessione disertè reclamavit,
scribens: Non possum celare caritatem vestram, mihi de nullâ
alia Confessione Augustana constare, quàm de illa, quæ Cæs.
Majestati in Comitibus Augustanis, Anno 1530. per Electorem
Iohannem, felicis memoriæ. Hæsiæ Landgraviū, & alios pau-
cos Principes, Comites atq; Vrbes exhibita est. Item, in hac, Do-
mino me clementer juvante, constanter perseverare, eandemq;
publicè profiteri constitui.

CX.

Hist. A.C.
f. 550.
& 551.

Annon reclamatum fuit à VVolfsgango, Principe Anhaltino, ad
Saxonia Electorem propriâ manu scribente, se paratum esse ad subscri-
bendam denuò Confessionem Augustanam, sed hac exceptione, si hac
priori ipsi per omnia sit conformis, nec quidquam in ea immuta-
tum fuerit: hac additâ gravissimâ ratione: Facile enim Celsitud.
V. intelligit, quàm mihi futurum sit grave, quântamq; levitatis
speciem habiturum sit, si aliam Confessionem, & ab ea, quæ Au-
gustæ Imperatori exhibita est, diversam, meâ subscriptione con-
firmare deberem.

CXI.

Ibidem.

Annon reclamatum fuit, cum Heinricus & Guilelmus, juniores
Principes Lunaburgici ad Electorem rescripserant, se in ea, quæ Au-
gustæ fuit anno 30. exhibita, Confessione, non in alia ac diversa ad finem
usq; perstituturos.

Annon

CXII.

Annon reclamatum fuit, cum Consules & Senatus Norimbergensis ad V Volfgangum, comitem Palatinum eodem 61. Anno scripserunt: se semper studuisse, ut in illâ PRIMÂ Confessione persiste- Hist. G. A. rent: se verò jam pridem fuisse admonitos, Confessionem, hæte- f. 551. & nus de novo multoties excusam, cum veteri suo exemplari mi- 552. nimè consentire, sed singulis vicibus, quando editiones repetitæ sunt, aliquid vel immutatum, vel demtum, vel additum esse. Cujus rei ne minimum quidem sibi ab autoribus factum esse indicium. Quare se saltem Confessionem, prout Anno 1530. Augustæ exhibita atq; intellecta est, subscripturos.

Integrum hoc scriptû Consulium & Senatus Norimbergici ad Principē V Volfgangum videatur in historia Aug. Conf. fol. 556. & seqq. Ex quo videre est, quænam de Cœna Domini doctrina & Confessio in Ecclesiis inclytæ illius Reipub. extiterit. Quam Anno etiam 1577. amplissimus senatus iisdē verbis repeti, & Sacramentariis, clam se in Remp. illam insinuantibus, opponi voluit.

CXIII.

Eadem planè fuit mens, idem animus reliquis etiam principibus Hist. A.C. & statibus propè omnibus Evangelicis, ut, neglecta mutata ac adulte- f. 553. rina editione, solius prototypi subscriptio ac confirmatio in conventu illo Naumburgico fieret: id quod ex Decreto illius conventus abundè liquet.

CXIII.

Et quid multis opus est? annon Reclamationis argumentum vel maxime firmum fuerit, quòd tot Electores, tot Principes, tot Comites, tot Civitates Imperiales, in sua in Formulâ Concordiæ præfatione discretè testatæ sunt, sibi cum mutata sive variatæ editione nihil esse commune, sed se solum prototypum pro germano & genuino Ecclesiarum suarum simbolo agnoscere.

D

Hinc

CXV.

Hinc in omnibus Comitibus ac conventibus publicis Confessio nostrarum Ecclesiarum, hoc τεκμηρίον, seu tessera quadam, à spuria illa & adulterina distingueretur, ut Confessio nuncuparetur, quae Augusta, non alibi: quae Anno 30. non, quae partum Elephanti imitata, decennio post scripta: quae non in umbra ac tenebris latitavit, sed in publicis Comitibus Imperatori Carolo V. fuit exhibita.

CXVI.

Hanc confessionem primam, non illam alteram & vitiatam sanctionem illam pragmaticam, (quam pacificationem Religionis, seu transactionem Passaviensem vocant) respicit: huic libertatem & pacem publicam, Imperatoria autoritate promittit: ita, ut primam hanc Confessionem eversum qui volunt, ipsum simul pacis publicae bonum tollere conentur.

CXVII.

Ogganiunt verò praeterea, & causas mutatae Confessionis comminiscuntur alias, non minus futiles & elumbes. Nam egregie primam mentiuntur, priorem Confessionem, in decimo praesertim Articulo nimum papizasse, (haec enim phrasi nonnulli utuntur) ideoque mutationem à Philippo, communi consilio atque deliberatione fuisse institutam.

Ambros:
U Volffii
mendacia,
de causis
mutatae
Confessio-
nis.

CXVIII.

Posterius membrum hujus assertionis Volffianae purum putum est mendacium: id quod tot perspicuae ac nervosae Reclamationes, mutatae Confessionis oppositae, invictè ostendunt.

CXIX.

Prius illud de Papismi defensione ne responso quidem ullo aut refutatione dignum est. Nam Sole hoc meridiano clarus est, transsubstantiationis dogma integro octennio antea scriptam & exhibitam Confessionem Augustanam, Lutherum toto pectore fuisse detestatum: imò ex ipsis Sacramentariis haud pauci, Latinum Exemplar ab hac accusatione planè liberum pronunciant: & vel inde futilitatem suae objectionis satis demonstrant.

Lutherus
Anno 22.
Transsub-
stantiatio-
nem plane
damnat.

CXX.

Sic quoad phrasas illas, seu modos loquendi, (sub specie panis & vini) ne illis quidem ulla ex parte transsubstantiatio Pontificia stabilitur: id quod tum ex Lutheri, tum aliorum Orthodoxorum scriptis vel aentibus ad oculum fuit Sacramentariis demonstratum.

Ob-

CXXI.

Obstrepunt porro, non in pejus, sed melius eam fuisse mutatam. Certè si scriptum aliquod purum fœdis errorum stercorebus conspurcare, in melius mutare fuerit: præclare omninò finem hunc assecuta videri debet mutata Confessio.

CXXII.

Quod ut planum fiat, pauca quedam delibabimus: Articulo quarto & quinto incrustatus est error de Euangelio prædicante pœnitentiam: de donatione fidei, facta sine Spiritu sancto. Articulus decimus nullibi sibi est similis, sed ita fœdè detruncatus, ut (quod supra ostensum) Sacramentariæ hæresi latibulum præbeat. Articulo decimo octavo, error $\sigma\omega\theta\gamma\acute{\alpha}\iota\alpha\epsilon$ diversis in locis infartus continetur: Summa: tota confessio posterior, spuria illa & adulterina verborum involucribus & ambiguitate rem obscurat magis, quàm explicat: humi repit timidiuscula: Lutheri magisterium excutit: Rationis captui se accommodat: ad versariis palpum facit, & quorumvis fraternitati utramq; manum porrigit.

CXXIII.

Quibus ita se habentibus, satius profectò fuisset, imò longè laudabilius factum, si virgulam censoriam in propriis ac privatis suis scriptis, in Grammatica, in Dialectica sua corrigenda: non verò in libello publico, Symbolico & Ecclesiastico, & quidem privato ausu emendando, sibi usurpasset Philippus: id quod tamen non odio Philippi, (nam labores ejus alioqui magnificimus): sed veritatis studio à nobis affirmari, sanctè testamur.

CAPVT QVARTVM.

De Autoritate Confessionis Augustanæ.

CXXIV.

Quoad Autoritatem Confessionis, & brevissimè & commodissimè nostrarum de ea Ecclesiarum sententiam Formula Concordiæ expressit, scribens: Augustanam Confessionem nostri temporis symbolum esse judicamus, quo reformatæ nostræ Ecclesiæ à Romanensibus, aliisq; rejectis & damnatis sectis & hæresibus se-
jungantur.

For. Conc.
L. f. 618.

Apol. Con-
f. 151.

D 2 Maxi-

CXXV.

For. Conc. Maximum ergo discrimen inter scripta Prophetarum & Aposto-
L. f. 617. lorum, quæ vocamus Biblica: & inter symbolicum hunc libellum con-
Apol. Con. stituimus: ut qui non $\alpha\upsilon\tau\omicron\pi\iota\varsigma$ sed eatenus fidem & assensum in Ec-
f. 150. b. clesia obtinet, quatenus cum sacro illo ac $\theta\epsilon\omicron\tau\tau\epsilon\nu\varsigma\omega$ Canone per omnia
concordat.

CXXVI.

Quin imò, ne hujus quidem nostri symboli auctoritatem cum veteri-
bus symbolis æquari posse, ipsi statumus: propterea quòd illa Univer-
satis: hoc verò particularis duntaxat Ecclesiæ est Confessio.

CXXVII.

Apol. Con. Qua de causa amplissimi etiam status, qui inde ab Anno 30. Augu-
fol. 151. stana Confessioni subscripserunt, nunquam conati sunt publica hac sua
Confessione reliquis exteris nationibus quicquam præscribere: aut eas-
dem ad hoc Ecclesiarum nostrarum symbolum amplectendum, vi quadam
aut malis artibus cogere, & sic alienæ dominari fidei: sed semper & o-
mnibus (suis tamen Ecclesiis exceptis) liberum reliquerunt, illine sub-
scribere, & à suis stare partibus, an verò propriam & peculiarem fidei
Confessionem edere & exhibere vellent.

CXXVIII.

Cujus rei evidens est testimonium, quòd tempore oblata nostra
Confessionis, reliquis civitatibus, Cinglianum dogma amplexis, pecu-
liarem imperatori Carolo offerre Confessionem fuit liberum.

CXXIX.

Bis ergo mendaces Sacramentarii: 1. Quòd, Confessioni nostræ pa-
rem planè cum S. literis auctoritatem ac fidem nos tribuere, garrunt:
2. Quòd nos alienæ fidei dominatores passim proclamant: cum tamen
constet, nos tam non ullum in exteras Ecclesias arrogasse dominium, ut
in omnibus comitiis, conventibus, colloquiis, id potissimum spectave-
rimus, ut sit pax & sinceritas intra muros nostros.

CXXX.

Blaterant porrò, scriptam eam esse: 1. ab Ecclesia disjecta, & è re-
nebris jam demum eluctante: 2. scriptam esse subito, & summa tempo-
ris angustia: 3. scriptam ad deliberandum, sive ad tempus: 4. scriptam
in maximo metu præsentium periculorum: 5. scriptam deniq; esse cum
conditione explicandi obscuriora.

Ala.

CXXXI.

Atqui verò rursus tot cavilla, tot paralogismos, tot mendacia effu-
sire Sacramentarios, quot membra accusationis ponunt, historiarum
monstrant monumenta: id quod paucis ostendemus.

CXXXII.

Et primum quidem esto: Ecclesia tum tenebris fuerit disjecta; quid-
tum postea? num propterea Confessionem suae fidei certam edere nec po-
tuit nec debuit? Minime gentium: Annon tempore Athanasii disjecta
fuit Ecclesia, adeo, ut ille solus ex Orthodoxis superesse videretur, &
quidem profugus & exul? Num verò hoc obflare potuit, quò minus
certum & orthodoxum symbolum Ecclesiae Christianae conscriberet?

CXXXIII.

Annon ipsa quoque Sacramentorum synogoga miserè, & quidem
longè horribilius fuit disjecta, quàm Lutheranorum Ecclesia: & ta-
me n suam edere Confessionem illi licuit?

CXXXIV.

Nugas ergo nugantur Sacramentarii, & mendacia mendaciis cu-
mulant. Cujus farinae est & illud, quòd Ecclesiam è tenebris Pontificiis
vix tum elucetam esse strident.

CXXXV.

Atqui verò jam tum Reformationis, divinitus Megalandri Luthe-
ri ministerio inchoata, annus ferme implebatur decimus tertius: Reli-
gionis Christianae capita jam tot disputationibus, tot conventibus, tot
colloquiis, tot comitiis, in utramque partem fuerunt ventilata & excussa,
ut tale aliquid postera aetas haecenus non viderit, nec visura sit unquam.
Satis ergo longum tempus ad controversias omnes cognoscendas, &
dijudicandas, ante Confessionis scriptionem Ecclesiae fuit concessam.

CXXXVI.

Alteram cavillationem mendacii & vanitatis satis evidenter ar-
guunt omnes eae deliberationes, consilia, disputationes, quae Confessio-
nem antecesserunt: de quibus in primo Disputationis hujus capite co-
piosè egimus.

CXXXVII.

Tertium convitium partim cum toto instituto sive scopo Confessio-
nis: passim cum actis aliquot annis post hanc ipsam ob causam susce-
ptis, è diametro pugnat.

CXXXVIII.

Nam primùm confessores ingenuè testati sunt, suum hoc symbolum scripturis sacris planè esse ὁμοῦλον: ac proinde se ne latum quidem unguem inde discessuros, quicquid tandem eveniat. Non ergo ad deliberandum & ad tempus, quasi de certitudine ejus dubii: sed longè certissimi suam Confessionem obtulerunt.

CXXXIX.

Deinde septennio post, qui fuit Christi 37. cum præcipui Ecclesiarum Evangelicarum ministri à Principibus & rebus publicis Smalcediam evocati, jussiq; essent & Confessionem & Apologiam diligenter relegere, ut, si quid adjiciendum videretur, aut mutandum, communi id fieret consilio: nihil illi post bene longam deliberationem mutandum aut adjiciendum judicarunt. Cui actioni ipse quoque Philippus interfuit.

CXL.

Quantum cavillum non tam Theologos, quorum ministerio scripta hæc est Confessio, quàm fortissimos illos ac constantissimos principes atq; civitates, non sine extrema impietate suggillat.

CXLI.

Quanta fuerit sanctissimorum istorum confessorum animositas, fortitudo, constantia, neminem certe ita vel cecutire, vel surdescere existimarem, qui ejus rei teneatur ignorantia.

CXLII.

Deinde ex unius Philippi timiditate, seu potius infirmitate, de reliquis minimè faciendum est judicium. Extant Dei beneficio Epistola Lutheri tum ad diversos scripta, heroici spiritus, zeli, animositatis testes locupletissima.

CXLIII.

Quod postremò de conditione explicandi obscuriora garriunt, quid hoc ad auctoritatem Confessionis minuendam?

CXLIV.

Annon hoc ipsum statim in Apologia abundè satis fuit præstitum, ut nulla uberiore vel declaratione vel additione fuerit opus; id quod ex Decreto Smalcedico anno 37. est manifestum.

CXLV.

Quæ porrò partim ex Confessione ipsa, partim ejus Apologia oggamiunt: ut de Transsubstantiatione: de Missa: de Absolutione: de Orationi-

tionibus pro mortuis : de Donationibus Principum, & potestate politi-
ca Episcoporum : de iis in ipsa singulorum Articulorum ἀναλυσὶς & accu-
ratiùs videbimus.

CXLVI.

Vela ergo jam contrahimus, & hunc totius disputationis hujus
cardinem constituimus, ut, quotquot in orbe Christiano Religionis pu-
rioris amore ac desiderio tenentur, quotquot salutis cura tanguntur,
eos universos tanta, quanta virium omnium contentione fieri potest,
moneamus, hortemur, obsecremus, Confessionem istam ne ullo modo ne-
gligendam esse existiment, sed eam pro τὴν πρῶτην διδασχῆν, & ὑποτυπώσασθαι
ὑγιανόντων λόγων, ex fontibus Israël scaturientium, habeant, agno-
scant, magnificent.

CXLVII.

Hæc enim puriorem sacrarum literarum, quæ sola sunt infallibilis
& verè Lydius omnium doctrinarum lapis, sensum nobis aperit : hæc lar-
gitur nobis pacem, qua in Imperio utimur : tranquillitatem, qua fruimur
& gaudemus : hæc deniq; eos nobis (in audito planè exemplo) qui à Reli-
gione nostra erant alienissimi, ita adjunxit, adjunctos devinxit, devin-
ctos obstrinxit, ut jam vel totius Imperii salus unice ferè in ea acquis-
cere ac recumbere videatur.

CXLVIII.

Et hæc fuit leta illa catastrophe, quæ tragicam illam protasin, &
subsecutam periculosam epitasin tandem Dei beneficio, excepit : de qua
coronidis loco, ipsum audiamus Lutherum nostrum, in hunc modum disse-
rentem : Tanta est verbi Dei efficacia & virtus, ut quò plus per-
secutionis habet, eò plus floreat & crescat. Considerate Comi-
tia Augustana, quæ verè sunt ultima tuba ante extremum diem :
quia totus mundus æstuabat contra verbum Dei. Hui quantis
precibus opus fuit, ut Christo sedem in Cœlis salt em Pontificii
concederent. Tandem nostra fides & doctrina ita prodiit in lu-
cem per Confessionem nostram, ut brevissimo tempore, man-
dato etiam Cæsaris ad omnes Reges & Principes mitteretur.
Ibi multa præclarissimorum virorum ingenia in aulis fuerunt,
quæ ut ignem fomes, sic doctrinam hanc avidè sunt amplexa.
Majus est hoc miraculum, quàm quod oratione cujusquam non
dicam prædicari pro merito, sed saltem possit exprimi.

Cbyl. Hist.
fol. 120.
Cœlest. fol.
191. b.

D. 116

7/1935 a

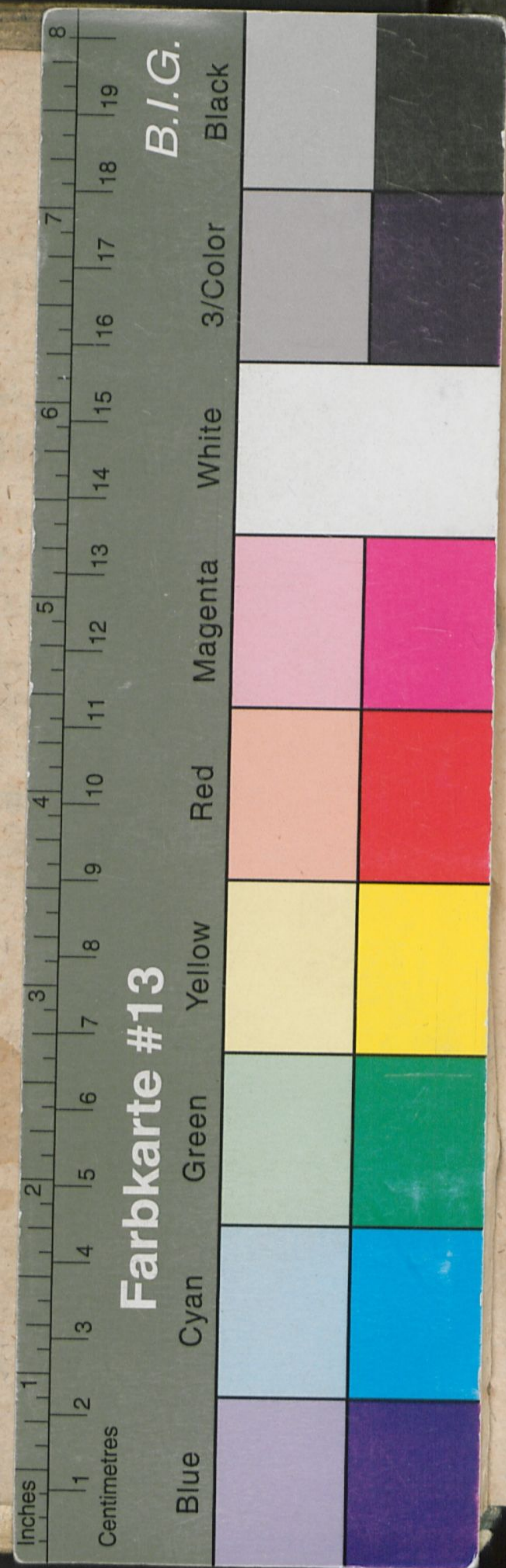
ULB Halle 3
001 541 250

56

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ
Disputationum Theologicarum Colle-
gii privati.

DE
CONFSSIONIS AV

GVSTANÆ, ΓΝΗΣΙΩΣ, ΑC PROPRIE
sic appellatæ, autore, intellectu, muta-
tione, autoritate,

Falsis Sacramentariorum narrationibus oppositus.

Ad cuius assertiones tuendas,

Sub auspiciis beatissima & sacrosanctæ Triadis,

Præside

LEONHARTO HV TTERO,

S.S. Theologiæ D. & in Academia V Vi-
tebergensi Professore publico,

Respondebit

M. CHRISTOPHORUS ZECHERUS,
Norimbergensis.

Die 25. Iunii: quo ipso die ante annos 67. Confessio hæc
Cæsari Carolo V. Augustæ fuit exhibita.

Pl. II9. 46.

*Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum,
& non confundebar.*

VVITEBERGÆ

Typis Simonis Gronenbergii. Anno 1599.

